

Sag C-229/20**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

29. maj 2020

Forelæggende ret:

Sofiyski rayonen sad (Bulgarien)

Afgørelse af:

29. maj 2020

Sagsøger:

P

Sagsøgt:

»K« EOOD

Hovedsagens genstand

Forbrugerkreditaftale, hvor kredittens samlede omkostninger ikke er klart fastsat – proportionaliteten af den i national ret fastsatte sanktion i sådanne tilfælde (aftalens ugyldighed) i betragtning af bestemmelserne i direktiv 2008/48/EF – indgåelse af en særskilt aftale om levering af accessoriske tjenesteydelser, som har direkte sammenhæng med forbrugerkreditaftaler og muligheden for at ændre og udsætte de aftalte rater – eventuel vildledning som omhandlet i direktiv 93/13/EØF i forbindelse med et kontraktvilkår om vederlag for denne pakke af ydelser – spørgsmålet om, af hvilken art disse accessoriske tjenesteydelser skal være for at blive anset for en del af aftalens hovedgenstand – spørgsmålet om, hvorvidt omkostningerne for sådanne accessoriske tjenesteydelser skal anses for en del af de »samlede omkostninger i forbindelse med kreditten«, som i henhold til direktiv 2008/48/EF er bestemmende for de samlede årlige omkostninger i procent.

Genstand og retsgrundlag for forelæggelsen

Fortolkning på grundlag af artikel 267 TEUF, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF samt Rådets direktiv 93/13/EØF i forbindelse med en påstand om ugyldighed af en forbrugerkreditaftale på grund af vildledende eller ugyldige vilkår i en særskilt aftale om levering af accessoriske tjenesteydelser i forbindelse med den ydede kredit.

Præjudicielle spørgsmål

1. Skal artikel 3, litra g), i direktiv 2008/48/EF fortolkes således, at gebyrer for accessoriske tjenesteydelser, som er aftalt i tillæg til en forbrugerkreditaftale, såsom gebyrer for muligheden for udsættelse og nedsættelse af rater, udgør en del af de årlige omkostninger i procent for kreditten?
2. Skal artikel 10, stk. 2, litra g), i direktiv 2008/48/EF fortolkes således, at det skal lægges til grund, at den forkerte oplysning af de årlige omkostninger i procent i en kreditaftale mellem en erhvervsdrivende og en forbruger som låntager udgør en manglende oplysning af de årlige omkostninger i procent i kreditaftalen, og at den nationale domstol skal anvende de retsvirkninger, der i national ret er fastsat for manglende oplysning af de årlige omkostninger i procent?
3. Skal artikel 22, stk. 4, i direktiv 2008/48/EF fortolkes således, at en sanktion i national ret i form af forbrugerkreditaftalens ugyldighed, hvorefter kun det ydede kreditbeløb skal betales tilbage, er forholdsmæssig, hvis de årlige omkostninger i procent ikke er præcist angivet i forbrugerkreditaftalen?
4. Skal artikel 4, stk. 1 og 2, i direktiv 93/13/EØF fortolkes således, at det skal lægges til grund, at gebyrerne for en pakke af accessoriske tjenesteydelser, som er fastsat i en særskilt tillægsaftale til forbrugerkreditaftalen som hovedaftale, udgør en del af aftalens hovedgenstand og derfor ikke kan være genstand for en prøvelse af vildledning?
5. Uafhængigt af besvarelsen af det tredje spørgsmål: Skal artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13/EØF sammenholdt med nr. 1), litra o), i bilaget til direktivet fortolkes således, at et vilkår i en aftale om accessoriske tjenesteydelser til en forbrugerkredit er vildledende, hvis forbrugeren heri gives en abstrakt mulighed for at udsætte og ændre sine betalinger og også skylder gebyrer for dette, selv om han ikke benytter denne mulighed?

Anførte EU-retlige bestemmelser og retspraksis

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF, navnlig artikel 3, litra g), artikel 4, stk. 1 og 2, artikel 10, stk. 2, litra g), og artikel 23.

Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, navnlig artikel 3, stk. 1, artikel 4, stk. 1, artikel 5 og nr. 1), litra o) i bilaget til direktivet.

Dom af 20. september 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17 (EU:C:2018:745).

Dom af 9. november 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15 (EU:C:2016:842).

Anførte nationale bestemmelser

Zakon za zadalzheniata i dogovorite (lov om obligationsforhold og aftaler), navnlig artikel 26, 34 og 55.

Zakon za potrebitelskia kredit (forbrugerkreditloven), navnlig artikel 10a, 11, 19, 21-24 og 33, samt § 1 i Dopalnitelni razporedbi (tillægsbestemmelser) til denne lov.

Zakon za zashtita na potrebitelite (lov om forbrugerbeskyttelse), navnlig artikel 146-148.

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Den 13. april 2017 indgik P, som har bopæl i Sofia (Bulgarien), og det samme sted etablerede finansielle institution »K« EOOD, som ikke er en bank, en forbrugerkreditaftale. På grundlag af denne aftale blev sagsøgeren ydet et beløb på 3 000 leva (BGN) (ca. 1 500 EUR) for en periode på 24 måneder. For denne kredit er der fastsat renter på 41,17% årligt, og de årlige omkostninger i procent udgør 49,89%. Det blev aftalt, at kreditten skulle betales tilbage i 24 lige store månedlige rater. Den fastsatte daglige rentesats udgør 0,11%. Dermed beløber den samlede forpligtelse for kreditten sig til 4 451,04 BGN (ca. 2 225 EUR). Med indgåelsen af kreditaftalen accepterede sagsøgeren sagsørgtes almindelige forretningsbetingelser.
- 2 Ud over kreditaftalen blev der indgået en særskilt aftale om accessoriske tjenesteydelser. I denne aftale er det fastsat, at sagsøgeren kan benytte en pakke af fem accessoriske tjenesteydelser: »1. Prioriteret behandling og udbetaling af forbrugerkreditten; 2. mulighed for at udsætte betalingen af et bestemt antal rater; 3. mulighed for at nedsætte et bestemt antal rater; 4. mulighed for at ændre forfaldstidspunkter; 5. forenklet procedure for tilståelse af yderligere midler.«
- 3 Prisen for denne pakke af accessoriske tjenesteydelser beløber sig til 3 601,44 BGN (ca. 1 800 EUR), fordelt på rater med samme forfaldsdato som kreditraterne. Dermed udgør det samlede beløb, som skal tilbagebetales i forbindelse med hovedkontrakten om kreditten og pakken af accessoriske tjenesteydelser, 8 052,48 BGN (ca. 4 026 EUR).

- 4 De valgte tjenesteydelser kan i henhold til sagsøgtets almindelige forretningsbetingelser kun benyttes under bestemte forudsætninger. Eksempelvis er muligheden for at udsætte betalingen af et vist antal rater knyttet til en bestemt grund såsom tab af arbejdsplads eller sygdom, og der kan kun opnås udsættelse af op til fire rater; nedsættelsen af raterne kan ligeledes kun ske for op til fire af de aftalte rater. For enhver benyttelse af de nævnte tjenesteydelser underskrives der en skriftlig tillægsaftale.
- 5 I henhold til aftalen om de accessoriske tjenesteydelser er denne ikke en betingelse for at indgå forbrugerkreditaftalen eller for at yde kreditten på de tilbudte vilkår. Der henvises udtrykkeligt til, at kunden indgår denne aftale frivilligt, forstår dens indhold og med underskrivelsen af aftalen accepterer alle dens vilkår.
- 6 Det er fastsat, at sagsøgte kun stiller de accessoriske tjenesteydelser til rådighed som en mulighed, mens låntageren skylder betalingen for dem, uanset om han benytter dem. Vederlaget for tjenesteydelserne forfalder ganske vist omgående, men udsættes ved behørig betaling af kreditten i overensstemmelse med de månedlige rater.
- 7 Sagsøgeren benyttede sig to gange af en accessorisk tjenesteydelse fra pakken. Den første gang anmodede han om udsættelse af to månedsrater i henhold til aftalen. I denne forbindelse blev der underskrevet et bilag til kreditaftalen, hvormed betalingen af de rater, der forfaldt i august og september 2017, blev udsat. Med et andet bilag blev også betalingen af den syvende kreditrate i henhold til afbetalingsplanen udsat.
- 8 Sagsøgeren har anlagt sag ved den forelæggende ret og gør gældende, at flere af vilkårene i forbrugerkreditaftalen er i strid med obligatoriske bestemmelser eller er vildledende, og at denne aftale derfor er ugyldig.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 9 Sagsøgerens hovedargument er, at kontrakten som helhed er ugyldig, da flere af kontraktens vilkår er i strid med obligatoriske bestemmelser eller er vildledende. Derfor er sagsøgte ikke berettiget til at modtage et vederlag i henhold til kontrakten fra sagsøgte. Sagsøgeren kræver udlevering af det, som sagsøgeren har opnået (i henhold til princippet i artikel 34 i lov om obligationsforhold og aftaler, hvorefter det, der er opnået på grundlag af en ugyldig kontrakt, skal udleveres, samt princippet i artikel 23 i forbrugerkreditloven, hvorefter forbrugere i tilfælde af kontraktens ugyldighed kun er forpligtet til at betale det modtagne beløb tilbage uden gebyrer og renter). Sagsøgeren forlanger, at sagsøgte skal tilbagebetale ham det beløb, som han har betalt for meget uden retlig grund på grund af kontraktens ugyldighed.
- 10 Sagsøgeren understreger, at kreditaftalen i henhold til kreditgiverens almindelige forretningsbetingelser automatisk ophører ved en betalingsforsinkelse på mere end

30 dage. I modsætning til dette vilkår er det desuden fastsat, at låntageren i tilfælde af et sådant »ophør« skylder betalingen af alle rater i henhold til kontrakten i fuld størrelse. Sagsøgeren gør derfor gældende, at han i tilfælde af finansielle vanskeligheder i henhold til kontraktens vilkår ikke kan frigøre sig fra den særligt bebyrdende forpligtelse til at betale pakken af accessoriske tjenesteydelser, hvilket er en af årsagerne til at lægge til grund, at kreditaftalen er ugyldig.

- 11 Sagsøgeren gør endvidere gældende, at vilkårene vedrørende betalingen af pakken af accessoriske tjenesteydelser er vildledende, idet han er forpligtet til at betale for en »tjenesteydelse«, som han i virkeligheden muligvis ikke vil benytte. Han henviser til, at muligheden for at udsætte og nedsætte kreditrater selv ved køb af en pakke af accessoriske tjenesteydelser i sidste ende ikke foreligger automatisk, men i hvert enkelt tilfælde af benyttelse kræver kreditgiverens accept. Sagsøgeren gør derfor gældende, at han betaler for tjenesteydelser, som han ikke modtager, hvilket er et typisk vildledende vilkår som omhandlet i nr. 1), litra o), i bilaget til direktiv 93/13/EØF.
- 12 Den revisionsrapport, som er indhentet i den foreliggende sag, konkluderer, at de årlige omkostninger i procent beløber sig til 49,89%, hvis de alene beregnes på grundlag af forpligtelserne i henhold til hovedkontrakten om kreditten. Hvis prisen for pakken af accessoriske tjenesteydelser inddrages i beregningsformlen for de årlige omkostninger i procent, stiger de imidlertid til 216,05%.
- 13 I denne forbindelse understreger sagsøgeren, at loven på det tidspunkt, hvor kreditaftalen blev indgået, forbød, at de årlige omkostninger i procent i forbindelse med kreditaftalen udgjorde mere end det femdobbelte af den lovbestemte rentesats på 10% årligt for tilbagebetalingsperioden for kreditten, således at de årlige omkostninger i procent højst kunne beløbe sig til 50%. I henhold til artikel 19, stk. 5, i forbrugerkreditloven er kontraktvilkår, som fører til en overskridelse af denne grænse, ugyldige. I henhold til samme lovs artikel 21, stk. 1, er desuden også ethvert vilkår i en forbrugerkreditaftale ugyldigt, som har til formål at omgå denne lovs krav eller bevirker en sådan omgåelse. Desuden er en forbrugerkreditaftale ugyldig i henhold til forbrugerkreditloven [artikel 22 sammenholdt med artikel 1, stk. 1, nr. 10)], hvis den ikke indeholder en angivelse af de årlige omkostninger i procent, og forbrugeren skylder i så fald kun tilbagebetalingen af det beløb, som han faktisk har opnået, uden renter og omkostninger.

Kort begrundelse for forelæggelsen

- 14 For den forelæggende ret er det første spørgsmål, om den upræcise angivelse af de årlige omkostninger i procent i en forbrugerkreditaftale skal sidestilles med en manglende angivelse af disse omkostninger. Den forelæggende ret hælder til denne konklusion på baggrund af kravet om en klar formulering af vilkår i forbrugeraftaler, og da enhver unøjagtighed skal udlægges til ulempe for den

erhvervsdrivende (artikel 147 i lov om forbrugerbeskyttelse sammenholdt med artikel 24 i forbrugercreditloven). De nævnte bestemmelser gennemfører artikel 5 i direktiv 93/13/EØF i national ret.

- 15 I EOS KSI Slovensko-dommen (C-448/17) fastslog Domstolen, at et uklart affattet vilkår vedrørende de årlige omkostninger i procent ikke opfylder kravet i artikel 4, stk. 2, i direktivet om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler, og at den pågældende nationale ret derfor har kompetence til ikke at anvende sådanne vilkår. I den foreliggende sag er spørgsmålet, om dette princip også gælder, hvis den erhvervsdrivende bevidst angiver de årlige omkostninger i procent upræcist med henblik på at omgå forbuddet mod en uforholdsmæssig forhøjelse af de årlige omkostninger i procent i henhold til national ret.
- 16 Dernæst ønsker den forelæggende ret oplyst, om omkostninger som omkostningerne i den foreliggende sag for pakken af accessoriske tjenesteydelser skal indgå i formlen til beregning af de årlige omkostninger i procent i en forbruger kreditaftale. Fastsættelsen af de årlige omkostninger i procent er fuldstændigt harmoniseret ved artikel 3, litra g), i direktiv 2008/48/EF, og det tilkommer derfor Domstolen at præcisere, om beregningen af de årlige omkostninger i procent skal omfatte gebyrer for accessoriske tjenesteydelser som dem, der i den foreliggende sag er aftalt mellem parterne.
- 17 I denne henseende er den forelæggende ret af den opfattelse, at formlen til fastsættelse af de årlige omkostninger i procent for en kredit skal være så forudsigelig som mulig. Følgelig skal visse betalinger, som er forbundet med kreditten, herunder betalingerne i forbindelse med nedbringelsen, altid anses for omkostninger vedrørende kreditaftalen. Den omstændighed, at en kredit kan aftales på mere eller mindre fleksible eller »stive« vilkår, må ikke efterlade forbrugeren i uklarhed om prisen for den ekstra fleksibilitet, han er blevet indrømmet. Forbrugeren ville være bedre i stand til at vælge mellem kreditprodukter, hvis gebyrerne for en udsættelse eller ændring af betalinger, som skyldes, selv om disse rettigheder ikke udøves, var indeholdt i de årlige omkostninger i procent. I modsat fald skal forbrugeren udføre komplicerede matematiske beregninger for at afveje mellem risikoen som følge af behovet for at udsætte sine betalinger og risikoen som følge af beslutningen om at forhøje dem. Derfor er den forelæggende ret af den opfattelse, at omkostningerne for udsættelsen samt den måde, kreditten afdrages på, skal indgå i metoden til beregning af de årlige omkostninger i procent.
- 18 For det tredje er det relevant for den forelæggende rets afgørelse, om de nævnte accessoriske tjenesteydelser »er obligatorisk[e] for at opnå kreditten«, og om ydelsen af kreditten følger af anvendelsen af disse accessoriske tjenesteydelser. Ved besvarelsen af dette spørgsmål bør Domstolen tage hensyn til, at det i den foreliggende sag er uomtvistet, at forbrugeren frivilligt anmodede om de omhandlede accessoriske tjenesteydelser ved indgåelsen af kreditaftalen, og at det i sagen ikke er blevet hævdet, at sagsøgeren blev vildledt om arten af den aftale, han indgik. Det er heller ikke blevet hævdet, at sagsøgte ikke ville have accepteret

at yde kreditten uden betaling af disse accessoriske tjenesteydelser. Det skal imidlertid bemærkes, at disse accessoriske tjenesteydelser skal betales allerede ved aftalens indgåelse, men muligvis ikke vil blive benyttet. Der skal desuden tages hensyn til, at disse ydelser alene hænger sammen med den måde, kreditten nedbringes på, og ikke med sagsøgerens modtagelse af andre varer eller goder, som ikke svarer til det beløb, han allerede er blevet ydet. Efter den forelæggende rets opfattelse er det også relevant, at disse ydelser stilles til rådighed efter indgåelse af supplerende skriftlige aftaler, og at der er fastsat talrige betingelser for benyttelsen af dem.

- 19 Endvidere ønskes en bedømmelse af, om national ret har fastsat en passende sanktion i tilfælde af, at en forbrugerkreditaftale ikke indeholder en klar angivelse af de årlige omkostninger i procent. I henhold til Home Credit Slovakia-dommen (C-42/15, konklusionens punkt 4) kan nationale bestemmelser, som fastsætter, at en forbrugerkreditaftale er ugyldig på grund af mindre unøjagtigheder i kontraktens indhold, udgøre en uforholdsmæssig sanktion som omhandlet i artikel 23 i direktiv 2008/48/EF. I den foreliggende sag skal det præciseres gennem fortolkning, om sammenhængen med en upræcis angivelse af rentesatsen i en kreditaftale skal føre til, at kontraktens retsvirkning ophører, og forbrugeren frigøres fra sin forpligtelse til at betale renter og gebyrer.
- 20 Efter den forelæggende rets opfattelse kan kreditgiveren, hvis der foreligger en klar formel til bestemmelse af de årlige omkostninger i procent, uden vanskeligheder undgå risikoen for sanktionen i form af tab af renterne og alle sine indtægter i forbindelse med kontrakten. Desuden kan en upræcis angivelse af omkostningerne vildlede forbrugeren og skabe en konkurrencefordel i forhold til andre markedsaktørers produkter. Derfor lægger den forelæggende ret til grund, at loven kan sanktionere forkert angivelse af de årlige omkostninger i procent fra kreditgiverens side hårdere.
- 21 Endelig er der spørgsmålet om, hvorvidt vilkårene vedrørende sagsøgerens betaling for en pakke af accessoriske tjenesteydelser i den foreliggende sag har bindende virkning over for ham. Dette er på den ene side et spørgsmål om national ret, som fastsætter et loft over kreditomkostningerne i den ovenfor nævnte artikel 19 i forbrugerkreditloven. På den anden side er det imidlertid også et EU-retligt spørgsmål, da betalingen af accessoriske tjenesteydelser kan bero på anvendelse af vildledende kontraktvilkår i forbrugerftaler.
- 22 Med hensyn til kravet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13/EØF om, at vildledende vilkår ikke må vedrøre aftalens hovedgenstand, er den forelæggende ret i betragtning af den omstændighed, at pakken af accessoriske tjenesteydelser blev aftalt separat, i tvivl om, hvorvidt den kan anses for »hovedgenstand« for en kontrakt, som er knyttet til kreditaftalen, eller som et tillægsvilkår til kreditaftalen. Det taler til fordel for den sidstnævnte mulighed, at der er en forbindelse mellem de to aftaler, samt at gebyrerne for de accessoriske tjenesteydelser ikke er reguleret i aftalen om leveringen af disse, men i selve forbrugerkreditaftalen.

- 23 Den forelæggende ret hælder til at lægge til grund, at når EU-regler regulerer aftaler om levering af tjenesteydelser, der er knyttet til kreditaftaler, referer disse tjenesteydelser ikke til den måde, som kreditten bliver ydet eller tilbagebetalt på. Efter den forelæggende rets opfattelse gælder disse regler derimod for andre tjenesteydelser, som supplerer ydelsen af beløbet, som f.eks. elektroniske betalingstjenester, adgang til informationssamfundets tjenester og lignende tjenesteydelser. Sagsøgerens opfattelse af, at der ikke er tale om accessoriske tjenesteydelser, forekommer derfor at være begrundet. Desuden må det ikke overses, at kreditgivere yder beløb med det formål at sikre sig en forudsigelig gevinst med regelmæssige intervaller, og at udsættelse og ændring af betalinger er forbundet med risici for kreditgiverne. Derfor kan indrømmelse af muligheden for sådanne finansielle lempelser være genstand for et vederlag.
- 24 Efter den forelæggende rets opfattelse bør spørgsmålet om, hvorvidt sådanne omkostninger for accessoriske tjenesteydelser altid bør anses for at bero på vildledende kontraktvilkår, besvares benægtende. Dette må imidlertid betyde, at forbrugeren ved betaling af de ekstra gebyrer for sådanne tjenesteydelser bør have ret til at benytte dem næsten automatisk.